

בס"ד, כ"ה שבט תשע"ז

21 פברואר 2017

תיק 76071

פסק דין

בעניין שבין

הנתבע

התובעים

מר ד'

1. מר יואל

מהישוב ב'

2. מר חיים

מהישוב ב'

א. עובדות מוסכמות

תובע 1 הוא אביו של תובע 2. תובע 2 הוא בעליו של רכב, שנקנה לו על ידי תובע 1. כל הצדדים גרים ביישוב ב'. בתאריך 04.11.15 אירעה תאונה בין רכבו של תובע 2 לבין רכבו של הנתבע, בעלי כלי הרכב נהגו בהם בזמן התאונה.

מוסכם שתובע 2 נסע ברחוב א' מהכיכר. מדובר בכביש שיש בו מקום לשלושה כלי רכב זה לצד זה, והוא מחולק לשני נתיבים. מוסכם שתובע 2 נסע בצד שמאל של הכביש.

כמו כן מוסכם שהנתבע יצא בנסיעה לאחור מדרך עפר לכיוון הכביש בו נהג תובע 2. כלי הרכב פגעו זה בזה, כאשר הנתבע פגע בצד שמאל של תובע 2. הנתבע עצר במקום, ואילו תובע 2 המשיך בנסיעה עוד כעשרה מטרים. לשני כלי הרכב נגרם נזק.

שני הנהגים ערכו שחזור והעמידו את כלי הרכב במקום בו הם פגעו זה בזה וצלמו את השחזור. התמונה הוגשה לבית הדין, ושני הצדדים מסכימים כי השחזור מדויק במידה רבה.

התובעים דורשים מהנתבע לפצות אותם בסך 3,900 ₪.

ב. טענות התובעים

לטענת התובעים, בצד ימין של הכביש בו הוא נסע חנו מכוניות, וכן עמד שם גיפ שניסה לחנות ובלט מטר נוסף שמאלה. כיון שכך, תובע 2 נאלץ לעקוף את הגיפ משמאל ולכן הוא נסע בצד שמאל של הכביש. תובע 2 טוען שהוא נסע לאט והסתכל ימינה כדי לראות מתי הוא יוכל לחזור לנתיב הימני. לפתע הנתבע התנגש בו מצד שמאל לטענתו, הוא לא ראה את הנתבע עד לרגע התאונה. מחמת הבהלה תובע 2 המשיך בנסיעה עוד כ-10 מטרים, עד שעצר.

בתחילה תובע 2 הודה באשמתו אולם, בהמשך אמר לו נהג הגיפ – אדם חרדי – שהאחריות מוטלת על מי שנוסע לאחור, ולכן הוא חזר בו. תובע 2 טוען שזמן מה אחרי התאונה הוא הגיע לבית הכנסת וראה את האדם החרדי מתפלל שם והוא דיבר איתו על התאונה.

לטענת תובע 2 הפינה השמאלית-אחורית של רכבו של הנתבע, פגעה ברכבו בצד השמאלי בחלק הקדמי, 10 ס"מ אחרי הפנס הקדמי. הוצגו תמונות המראות כי הפנס נשאר שלם, וממנו והלאה ישנה שריטה ארוכה עד לסוף הרכב. התובעים הזמינו שמאי ושילמו לו 500 ₪. השמאי העריך את הנזק בסך 3451 ₪.

התובעים טענו כי הרכב נקנה בתמורה לסך 4500 ₪ ונמכר לאחר התאונה ללא תיקון בתמורה לסך 1000 ₪.

התובעים דורשים מהנתבע לשלם להם עבור הנזק 3451 ₪ וכן עבור עלות השמאי עוד 500 ₪, סה"כ 3900 ש"ח.

ג. טענות הנתבע

הנתבע טוען כי הוא התפלל במניין האחרון, ויצא אחרון מבית הכנסת. כאשר הוא נכנס לבית הכנסת הרחוב היה מלא במכוניות חונות ולכן הוא חנה בדרך עפר היוצאת מהכביש, כפי שמקובל. כאשר הנתבע יצא מבית הכנסת הרחוב כבר היה ריק לחלוטין, למעט גיפ שחנה ליד הכיכר, כמה עשרות מטרים לפני מקום התאונה. בגיפ נהג אדם חרדי שהתפלל עם הנתבע, ויצא גם הוא. לטענת הנתבע, תובע 2 פגע בו בגלל שהוא נסע בצד שמאל של הכביש ללא כל צורך או הצדקה, ובכך גרם לתאונה.

הנתבע טוען שגם הוא לא ראה את תובע 2 עד לרגע התאונה, וזאת כיון שהוא הניח שהנוסעים בנתיב השמאלי יגיעו מהכיוון הנגדי בלבד, ולכן מבטו היה מופנה רק לשם. לטענתו, תובע 2 לא עצר במקום כיוון שהוא נסע מהר. כמו כן, תובע 2 הודה בפניו מייד אחרי התאונה באשמתו ורק בהמשך חזר בו.

לדבריו, סכום התביעה מוגזם כיון שמדובר ברכב ישן מאד, וכן את רוב הנזק גרם תובע 2 לעצמו כאשר המשיך בנסיעה לאחר התאונה. זאת ועוד, לטענתו, הערכות שמאי הן תמיד מוגזמות ואין להתחשב בהן.

ד. נושאי הדיון

1. המחלוקות העובדתיות שבין הצדדים
2. סקירה הלכתית של דיני תאונה
3. סקירת החוק בעניין נסיעה לאחור ונסיעה בנתיב נגדי
4. ניתוח המקרה שלפנינו

ה. המחלוקות העובדתיות שבין הצדדים

לפני שנתייחס למחלוקות העובדתיות, נציין את העובדות המוסכמות:

1. תובע 2 נסע בנתיב הנגדי ולא הסתכל לפנים.
2. הנתבע נסע לאחור והסתכל רק לכיוון אחד, ולא לשני הכיוונים.

3. שני הצדדים לא הבחינו זה בזה עד לרגע התאונה.

עתה נתייחס למחלוקות:

1. מחלוקת אחת – האם חנו כלי רכב בצד הכביש ותובע 2 היה צריך לעבור לנתיב הנגדי, או שמא הכביש היה פנוי ותובע 2 נסע בנתיב הנגדי ללא כל הצדקה. בעניין זה יש הכחשה בין הצדדים ולא הוצגו ראיות. נטל הראיה מוטל על התובע, שהרי הוא מבקש להוציא ממון. כיון שלא הוצגה כל ראיה יש לקבל לצורך הדיון את גרסת הנתבע.
2. מחלוקת שניה – מי פגע במי? תובע 2 טען שהנתבע פגע בו בצד, ואילו הנתבע טען שתובע 2 פגע בו. לאור תמונות הרכב של תובע 2, מהן עולה שהפנס לא פגע, וכן שהשריטה מתחילה מעט אחרי הפנס עולה כי יש לקבל את גרסת תובע 2 בעניין זה.

3. סקירה הלכתית של דיני תאונה

בגמרא נאמר (בבא קמא דף מח עמוד א):

ואמר רבא: נכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות, והזיק את בעל הבית או בעל הבית הוזק בו - חייב, הזיקו בעל הבית - פטור. אמר רב פפא: לא אמרן אלא דלא הוה ידע ביה, אבל הוה ידע ביה, הזיקו בעל הבית - חייב; מאי טעמא? משום דאמר ליה: נהי דאית לך רשותא לאפוקי, לאזוקי לית לך רשותא. ואזדו לטעמייהו, דאמר רבא, ואיתימא רב פפא: **שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות, הזיקו זה את זה - חייבין, הוזקו זה בזה - פטורין**; טעמא דשניהם ברשות או שניהם שלא ברשות, **אבל אחד ברשות ואחד שלא ברשות, דברשות - פטור, שלא ברשות - חייב.**

רבא ורב פפא התייחסו לשני מקרים שונים של עשיית נזק, "הזיקו" לעומת "הוזקו". הראשונים נחלקו בפירוש דבריהם, ובהסברת ההבדל בין שני המקרים:

לדעת רש"י "הזיק" פירושו שהזיק בידים, שכך כתב (שם ד"ה והזיק): "והזיק – קרי בין מתכוין בין שאין מתכוין ומיהו בידים הזיקו".

לדעת הרמב"ם "הזיק" פירושו בזדון (רמב"ם הלכות חובל ומזיק פרק ו הלכה ג):

במה דברים אמורים ברשות הניזק אבל ברשות המזיק אינו חייב לשלם אלא אם הזיק בזדון אבל בשגגה או באונס פטור, וכן אם היו שניהן ברשות או שניהן שלא ברשות והזיק אחד מהן ממון חבירו שלא בכוונה פטור.

אולם, בהמשך הפרק פסק הרמב"ם (רמב"ם חובל ומזיק פרק ו הלכה ח) כך:

היה בעל החבית ראשון ובעל הקורה אחרון ונשברה חבית בקורה חייב, שזה כמי ששברה בידו בכוונה...

מכאן עולה שכוונה המחייבת איננה דווקא כוונת זדון אלא גם רשלנות.

דעת הרמ"ה כרש"י שהמזיק חייב גם בשוגג, אולם סייג זאת וכתב (הובא בטור חו"מ סי' שע"ח):

אם שניהם רצין אפילו הזיקו זה את זה פטורין, והא דאמר'י דהזיקו זה את זה חייבין היינו דוקא שהמזיק עשה מעשה שהזיק זה והניזק לא עשה כלום, אבל גבי שנים רצין דתרווייהו עבדי מעשה [והזיקו זה את זה הוי כאילו] הוזקו זה בזה פטורין.

דהיינו, יש הבדל בין מזיק במחדל לבין מזיק במעשה. כאשר שני הצדדים לתאונה בתנועה, ומעמדם שווה (שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות) – שניהם פטורים.

בשולחן ערוך נפסק כך (שו"ע חו"מ שעת, ז):

היו שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות, והוזקו זה בזה בין בגופם בין בממונם, אם לא ידעו זה בזה, פטורים. אבל אם ראו זה את זה, אף על פי שלא כיונו, חייבים. לפיכך שנים שהיו רצים ברשות הרבים, או שהיו מהלכים והוזקו זה בזה, פטורים; הזיקו זה את זה, חייבים.

מקור דברי השולחן ערוך הוא בטור, אלא שלא ברור מלשון זאת מהו הפירוש שנקט להלכה, ואכן נחלקו האחרונים כמי מהראשונים התכוין לפסוק.

ערוך השולחן (חו"מ שעת, טז) כתב שהשולחן ערוך הכריע כדעת הרמב"ם רק ברשות המזיק, שם המזיק חייב כאשר כשר התכוון להזיק. לעומת זאת, במקום שאין לשניהם רשות להלך או במקום שיש לשניהם רשות להלך המזיק חייב אפילו באונס, כשיטת רש"י. בהמשך דבריו (שם, יז) כתב שגם דברי הרמ"ה בנויים על שיטת רש"י.

הגר"א כתב שהשו"ע פסק כרש"י, אולם, הוא הביא את דעת הרמ"ה (שם, ס"ק כא):

[כא] לפיכך כו'. עבה"ג וכ"כ רש"י שם וכ"כ תוס' לב אי ד"ה שנים כו' כנ"ל אבל הטור

בשם הרמ"ה כ' דכאן כיון דתרווייהו עבדי מעשה אף הזיקו כהוזקו דמי.

כאמור, לדעת הרמ"ה כאשר שני הצדדים לתאונה היו בתנועה שניהם פטורים.

בשולי הדברים נציין כי למרות שבגמרא מדובר על תאונה בין בני אדם, הרי שהדברים אמורים גם בתאונה בין כלי רכב. כך עולה כבר מדברי הרא"ש (שו"ת הרא"ש כלל קא סימן ה) שעסק באדם הרוכב על סוס, וכן כתב ערוך השולחן (ערוך השולחן חושן משפט סימן שעח סעיף כ) בנוגע למי שנוהג בעגלה.

ו. השפעת דיני התעבורה על פסיקת ההלכה

בספר פתחי חושן כתב בנוגע להשפעת חוקי התעבורה על דיני הנזיקין (פתחי חושן נזיקין פרק א, הערה עא):

בזמננו, בנוהג במכונית והולך רגל כשמתנהגים שלא לפי חוקי התנועה, שדינם כהולך שלא ברשות.

יתירה מזו, בספר חשוקי חמד כתב שאם חוקי התנועה מטילים את האחריות בניגוד להלכה – יש לקבל את החוק (חשוקי חמד בבא קמא דף לא עמוד א):

שאלה. ראובן נסע בכביש ראשי, ולפתע נעצר, שמעון שנסע מאחור התנגש בו בעוצמה וניזוק. האם ראובן חייב בנזקי שמעון?

תשובה. מדינת דגמרא הראשון חייב, כמבואר ב"ק דף לא ע"א שני קדרין שהיו מהלכין זה אחר זה ונתקל הראשון ונפל, ונתקל השני בראשון, הראשון חייב בנזקי השני, ולכאורה ה"ה בענינו.

אלא דלאחר שהסכימו אומות העולם כולם ע"פ מנהג המדינה, שבכביש תמיד האחרון חייב, א"כ גם ע"פ דין תורה נחייב את השני, וזאת ע"פ המבואר במס' ב"ב (דף ח ע"ב) רש"אין בני העיר להסיע על קיצתן. ופרש"י לקנוס את העובר על קיצת דבריהם, להסיעם מדת דין תורה.

ונראה עוד שדברי המשנה נאמרו בשני קדרים, אבל בנוגע לשתי מכוניות, אם חקקו אומות העולם שתמיד האחרון חייב, מאחר וחוששים לפקוח נפש, ולכן הטילו את מלא האחריות על הנהג השני שהוא זה החייב לשמור מרחק, תקנה זו במכוניות לא מנוגדת לדין תורה, לכן לאחר תקנה של האומות גם לפי דין תורה האחרון חייב.

ברוח זו נפסק בפסק דין ארץ חמדה גזית תיק 1,71004¹, סעיף י שנסיעה בניגוד לחוק היא בגדר "שלא ברשות". ולכן עלינו לבחון את החוק בעניין שלפנינו.

ז. סקירת החוק בעניין נסיעה לאחור ונסיעה בנתיב נגדי

בנוגע למי שנוסע לאחור קובע סעיף 45 לתקנות התעבורה כך:

45. נוהג רכב לא יסיעו אחורנית אלא אם יש צורך בכך, ובמידת הצורך, ולאחר שנקט באמצעים הדרושים בנסיבות הקיימות כדי למנוע –

(1) סיכון או פגיעה;

(2) הטרדה או הפרעה.

בנוגע למי שמבצע עקיפה (כפי שטוען התובע), קובע סעיף 47 לתקנות התעבורה, כך:

(ד) נוהג רכב לא יעקוף רכב, אלא אם הדרך פנויה במרחק מספיק כדי לאפשר לו את ביצוע העקיפה ואת המשכת הנסיעה בבטיחות ללא הפרעה וללא סיכון לנסיעתו של רכב אחר, וללא הפרעה אחרת לתנועה מכל כיוון שהוא.

משמעות הדברים היא ששתי הפעולות הן פעולות מותרות אולם יש לבצע אותן בזהירות מיוחדת.

במקרה שלפנינו שני הצדדים לא נהגו כפי שדורש החוק, הנתבע הסתכל רק לצד אחד, ואילו התובע כלל לא הסתכל קדימה ולכן שניהם לא ראו זה את זה עד לרגע התאונה.

אלא שיש הבדל בין הצדדים, אמנם שניהם לא נזהרו כפי שהחוק דורש, אולם, הנתבע גם עבר על סעיף 41 לפקודת התעבורה הנוגעת למי שמבצע פנייה:

¹ ראו בכתובת: <http://www.erezhemdah.org/Data/UploadedFiles/SitePages/726-sFileRedir.pdf>

41. נוהג רכב לא יפנה ימינה או שמאלה תוך כדי נסיעה או כשהוא מתחיל לנסוע ולא יסטה מקו נסיעתו, אלא במהירות סבירה ובמידה שהוא יכול לעשות זאת בבטחה ובלי להפריע את התנועה ובלי לסכן אדם או רכוש.

במקרה שלפנינו הודה הנתבע בדיון שאילו היה מוצב תמרור במפגש בין דרך העפר לכביש, היה זה תמרור המורה לו לתת זכות קדימה לנוסעים בכביש. ולכן, נמצא שהנתבע שינה פעמיים: הוא גם השתלב בכביש ולא נתן זכות קדימה לנוסעים בכביש, וגם עשה זאת תוך כדי נסיעה לאחור מבלי להסתכל לכל הכיוונים.

ולכן, **מסקנת הדברים היא שאף ששני הצדדים לא נהגו לפי החוק, הרי הנתבע שינה יותר מהתובע.**

ח. דעת הרוב: התובע ברשות והנתבע שלא ברשות

כיון שהנתבע השתלב בכביש ולא נתן זכות קדימה לתובע, הרי שהוא זה שנהג "שלא ברשות", ולכל הפחות הוא זה שנהג יותר "שלא ברשות" מאשר התובע. ונבאר: נסיעה לאחור ונסיעה בצד שמאל של הכביש למשך מרחק קצר, הן פעולות חריגות. אולם, ניתן לבצע אותן אם עושים זאת בזהירות. לעומת זאת, החובה לתת זכות קדימה נותנת עדיפות לנוסע בכביש על פני המשתלב. ולכן, במקרה שלפנינו, אף ששני הצדדים נהגו בחוסר זהירות, עדיין היתה עדיפות לתובע על פני הנתבע. לכן, התובע מוגדר "ברשות" ואילו הנתבע "שלא ברשות". במקרה כזה, לכל הדעות מי ש"לא ברשות" חייב, גם כאשר הזיק שלא בכוונה.

אולם, כיון שברור שחלק מהנזק נגרם עקב המשך הנסיעה של תובע 2, הרי שבדרך פשרה אנו מחייבים את הנתבע בסך 1000 ₪.

לסיכום: לדעת הרוב יש לחייב את הנתבע בדרך פשרה בסך של 1000 ₪.

ט. דעת המיעוט: שניהם שלא ברשות

ברור ששני הצדדים נהגו בחוסר זהירות, ולכן דין שניהם כנוהג "שלא ברשות". יתירה מזו, כל זמן שתובע 2 לא הוכיח את טענתו שהוא נסע בנתיב השמאלי כיון שהיה עליו לעקוף כלי רכב חונים, ההנחה היא שהוא נסע שם שלא כדין.

אמנם, אמת הדבר שהנתבע נהג בחוסר זהירות כפול, כיון שגם נסע לאחור מבלי להסתכל לכל הכיוונים וגם עשה זאת תוך כדי השתלבות בכביש מבלי לתת זכות קדימה. אולם, להבנתי אין בהלכה הבדל בין מידת "שלא ברשות" שנעשתה, ולכך שתי ראיות:

בתוספות (בבא קמא מח, ב, ד"ה שניהם) ביאר מדוע יש הבדל בין ברשות לשלא ברשות:

ונראה לפרש כגון שנכנס לחצר בע"ה שלא ברשות או ברשות **זאית ליה לאסוקי אדעתיה** כמו שנתנו לו רשות כמו כן נתנו לאחר רשות או כמו שהוא נכנס שלא ברשות שמא גם אחר נכנס שלא ברשות ולכך חייבין כשהזיקו זה את זה אפי' הזיקו שלא מדעת. אבל אחד ברשות ואחד שלא ברשות האי אית ליה לאסוקי אדעתיה בהאי והאי **לית ליה לאסוקי אדעתיה** בהאי ואם שלא מדעת הזיקו ברשות פטור שלא ברשות חייב.

דהיינו, מי שנהג שלא ברשות היה אמור להעלות על דעתו שיש עוד מישהו שנוהג שלא ברשות. לסברה זו, אין הבדל בין שינה לשינה יותר, בשני המקרים היה עליו להיזהר מאחרים שמשנים. הסמ"ע כתב בעקבות דבריו בדרישה שב"שניהם שלא ברשות" שניהם פטורים, כיון שמחלי אהדדי (סמ"ע סימן תכא, יג):

היו שניהם ברשות כו'. כבר נתבאר טעמו, דכל ששניהן שוין הן היה לזה לשמור כמו זה, וכיון שהזיקו שלא בכונה זה את זה אהיזק כזה מחלי מתחילה אהדדי:

כלומר, כאשר אדם שנוהג "שלא ברשות" הוא מוחל על כל נזק שייגרם לו. גם לסברה זו אין לחלק בין מידת השינוי.

העולה מכל זה הוא שגם אם הנתבע שינה יותר, כיוון ששני הצדדים נהגו באופן בלתי זהיר ושניהם בגדר "שלא ברשות", שניהם פטורים לדעת הרמב"ם, ולדעת רש"י שניהם חייבים, וכיון שהנזק לנתבע גדול יותר בוודאי שיש לדחות את התביעה.

כמו כן, לדעתי אין מקום להטיל על התובע אחריות לכך שלא עצר במקום, כיון שהדבר בלתי אפשרי.

למרות כל זאת, לאור סברת "חשוקי חמד" יש לחייב מי שעבר על החוק, גם אם הוא פטור מצד דיני נזיקין על פי ההלכה, כיון שמטרת החוק היא מניעת תאונות שיש בהן סיכון לחיי אדם. לכן, במסגרת סמכותינו כפי שהוגדרה בהסכם הבוררות, למעשה אני מקבל את עמדת הרוב, שמי שפשע יותר – ישלם.

למעשה, כיון ששני הצדדים פשעו, יש לחייב את הנתבע חיוב חלקי בלבד, במקרה זה הנתבע ישלם 1000 ₪.

לסיכום, גם לדעת המיעוט, לאור השיקולים הנ"ל יש לחייב בדרך פשרה את הנתבע בסך של 1000 ₪

י. הוצאות משפט

התובע שילם אגרה בסך 500 ₪, ועל פי המקובל בבית דין זה כאשר שני הצדדים מתנהלים בבית הדין באופן סביר יש לחלק ביניהם את האגרה. על כן ישלם הנתבע לתובע 250 ₪ עבור החזר אגרה.

יא. החלטות

1. הנתבע מר ד', ישלם לתובע 1250 ₪ עבור פיצוי והחזר אגרה תוך 35 יום מהתאריך הנקוב על פסק הדין.
2. ניתן לערער על פסק הדין בתוך 30 יום מהתאריך הנקוב עליו.
פסק הדין ניתן ביום יום שלישי כ"ה שבט תשע"ז, 21 פברואר 2017.

בזאת באנו על החתום

הרב עדו רכניץ

הרב עבדיה אחיטוב, אב"ד

הרב בניה קניאל